

August Strindberg

*"Totuus on aina häikäilemätön."
Mestari Olavi.*

Aikamme levottomin henki on päässyt rauhaan, August Strindberg on kuollut j. n. e. Voisi ladella joukon tämänta-
paisia kuluneita, mutta tällä kertaa tosia pu-
heenparsia totuudenetsi-
jän tuskaisista sielun-
taisteluista ja uudistus-
miehen ohdakkeisesta
polusta, mutta kynä kiel-
täytyy lähtemästä sille
tielle. — Siis suoraan
asiaan!

Niin, jos tahtoisin kir-
jottaa yhteiskunnallis-kir-
jallishistoriallisen tutki-
muksen äsken manalle
menneestä kirjailijasta,
olisi ensin taustaksi ku-
vattava 19:nen vuosisa-
dan alkupuoli, kapitalis-
min nousuaika Europas-
sa, sitten siirryttävä sen
mukana pohjoismaihin ja
osotettava sen myller-
tävä vaikutus aatelis-talonpoi-
kais-pikkuporvarillisen Ruotsin
oloihin, ennenkuin pääsisi esittä-
mään sitä sielua, jonka onnetto-
maksi osaksi tuli kuvastella vii-
meisen puolen vuosisadan mur-
roskauden henkiset myrskyt, ke-
hityksen ahdasnurkkakuntaisesta
isänmaallisuuskansallisesta mail-

August Strindberg

mankatsomuksesta monien sot-
kujen ja taka-askelten kautta
työväenluokan sosialistiseen mail-
mankansalaisuuteen saakka. Ja
sitten olisi luettava kirjailijan
toista sataa teosta: näytelmiä
(hänen mielialansa, n. puolisen-
sataa), romaaneja, novelleja, ru-
noja, artikkeleita, sanomalehti-

pakinoita, elämäkerrallisia tunnustuksia ja tieteellisiä kirjoitelmia, jotka lisäksi käsittelevät kaikkia inhimillisen tiedon aloja Kiinan kielestä nuolenpääkirjoituksiin, luonnontutkimuksista satatieteisiin, vanhantestamentin kirjoista uskatolisuuteen ja mui naishistoriasta uusimpaan sosialismiin saakka — sekä yhtä ja toista pientä sillä välillä. Lopuksi olisi tietysti luettava edes osa niistä sadoista kirjoista ja tutkielmista, joita hänestä on kirjoitettu — niin että lukijat antanevat minulle anteeksi, jos en voi siihen työhön ryhtyä. Mutta kun siltikin uskallan hänestä kirjoittaa, teen sen siksi, että tahdon siten ikäänkuin kuitata osan sitä velkaa, jossa tunnen olevani hänelle, niin paljon kuin nuorempi on velkaa vanhemmalle veljelle, joka kokemuksesta kertoo, miten tässä maailmassa jauhetaan sitä, joka — itse pyrkimättään — joutuu kahden vastakkaisen yhteiskuntamuodon myllynkivien väliin ja väliin luulee luidensa jo menneen murskaksi, kun itse asiassa huomaa-kin vain vanhaa karsitun pois ja uutta tulleen tilalle.

August Strindberg on syntynyt Tukholmassa v. 1849, tammi-kuun 22 p:nä — 56 vuotta ennen Pietarin veripäiviä! Hän oli jo sukuperältään vastakkaisuusien lapsi, kuulemma germaanisen ja suomalaisen veren sekotus. Tärkeämpi meille on hänen syntynsä yhteiskunnallinen vastakohtaisuus: isä oli vararikon tehnyt kauppias, äiti palvelijainen, joka kolmen aviottoman lapsen jälkeen saa vihittyä vaimona synnyttää Augustin. Tätä seu-

raavat ristiriidat edelleen: kansakoulussa on hän kieron hyläilty herraspoika ja ylemmissä kouluissa väheksytyksi itsensä tunteva alaluokkalainen. Samaa nöyryydestä saa hän kokea kotiopettajanakin. Vaikea on hänen löytää ”uraansa”. Hän yrittelee maalarina, kansakoulunopettajana, papin- ja näyttelijäkokelaana sekä sähköttäjänä. Yliopiston virkatäksyluvut eivät häntä huvita. Taloudellisista huolista saa hän vaatimattoman rauhan kuninkaallisen kirjaston apulaisena, jossa saa serkuikseen kaiken mailman viisaat ja panee alun hämmästyttävälle laajalukeneisuudelleen. Vihdoin, (v. 1879) purkaa hän kapinoivan orjan kauan hautuneen kiukun rōmaanissa ”Punanen huone”, joka merkitsee käännekohtaa Ruotsin — eikä vain Ruotsin — kirjallisuudessa.

Ja siitä saakka on hän kynän ritari, pelvoton, vaikka ei kenenkään mielestä oikein moitteeton. ”Nuoret” tervehtivät häntä johtajanaan ja jonkun aikaa on hän naturalismin, tai, tutummalla sanalla sanoen, realismin, ”1880-luvun” lipunkantaja. Hän vetää alas patsaitten päästä kaikki ”suuruudet”, kauan sitten kuolleet (kuten Kaarle XII) ja elävät, haukkuu yhtäläillä kuninkuuden häntineen kuin pöyhkeilevän talonpoikais-”kansanvalan”, iskee hirvittävällä vihalla naisiin, yleensä naisiin, kuten jotkut väittävät, itse asiassa kuitenkin vain yläluokan loiseläjä-”vapautta” vaativiin ”emansippeerattuihin” naisasianajajiin. Ja siitä saakka on hänen mieli-

urheilunaan ollut herjata Ruotsin kirjallisuuden päivänsankareita.

Ollessaan vapaa-ehdoissa maanpaossa länsi-euroopassa, saa hän v. 1884 niskaansa oikeusju-tun "jumalanpilkasta", johon saa-puu itse vastaamaan; vapaute-taan. V. 1889 julkaisee hän iha-nat "Toteutuneet unelmat". Sit-ten paistaa hänelle menestyksen päivä 1890-luvun alkupuolille saakka aitoruotsalaisten luonnon-ja historiankuvaustensa takia. Mutta itse sotkeutuu hän "yli-ihmis"-harhain jälkeen ja yritel-tyään kullanteon alkemistitaitoa — onnettomat avioliitot liene-vät asiaan tuntuvasti vaikutta-neet — hakemaan katumuskuki-tusta ja lohdutusta Jobin kirjasta, sekä Swedenborgin teosofiasta.

Silloin kirjottivat monet jo hänen hautakirjoituksensa kirjai-ljana ja kerran niin kirkkaan hengenvalon luultiin sammuneen. Mutta eipä aikaakaan, kun hän jo nousee taas, entistä ehompaa, luo loistavan sarjan historial-lisia draamoja ja pudistaa hihas-taan kaikenlaisia tuotteita, saa nähdä ihanteensa koko laajalti toteutuvan: hänen näytelmiään ruvetaan yli mailman esittämään. Ja ennen pitkää on hän taas mielityössään saippuomassa Ruotsin kirjallisia keikareita. Siinä saavat kyytinsä hienosteleva Oscar Levartin, Strindbergiä jos-kus kirjallisissa kaupoiissa pettä-nyt Gustaf of Geijerstam (jonka jotkut sanovat kuolleen iskujen vaikutuksesta), runoilija Verner von Heidenstam, "uudella lem-mellä" kiemaileva Ellen Key, y. m. Pahimmin joutuu pyykkiin Aasian matkailija, "tsaarin ku-riiri", Sven Hedin ja siinä väit-

telyssä, joka tämän ja Strind-bergin välille sukeutuu, käyte-tään vahvasti "katmukki-kieltä".

Oikea kansallismyrsky kohooa Strindbergiä vastaan, juuri kuin jotkut hänen ystävänsä olivat puuhaamassa hänelle kansallis-lahjaa 60-vuotispäiväksi — hän sai myöhemmin kootun rahalah-jan, josta suurimman osan antoi työttömille ja sosialistiseen liike-keeseen. Siltä työväkeä yhä läh-emmä hän painui, vaikka itse hänen nuoruudenystävänsä Hj. Branting antoiakin hänelle "So-cialdemokratenissa" ripityksiä sopimattomasta esiintymisestä. Viimemainittuun lehteen hän kuitenkin alkoi yhä useammin kirjoitella, ja kun pari vuotta sitten olin tilaisuudessa niitä lu-kemaan, kävi hän sen palstoilla rohkeaa taistelua militarismia ja loisloukkaa vastaan. Pohjasä-veleenä oli hänellä "Kansan val-tio" jonkaniminen kirjoitusko-koelma ilmestyi v. 1910, mutta sosialidemokratista mailmankat-somusta ei niistä löytynyt. Pidin-kin siksi sattuvana Heidenstamin herjausta, että Strindberg on um-pimähkään hosuva "karannut or-ja". Luulin, että hän menee hautaan vanhan haukkujana, uutta täysin ymmärtämättä. On iloista siksi panna merkille, että tuo yläluo-kan renkikouluista karannut, or-jauhmaisena yksiniskijänä niin kauan kokeillut taistelija lopulta-kin löysi joukkonsa; kuusi kuu-kautta ennen kuolemaansa hän näet nuorisoliiton kautta yhtyi sosialidemokratiseen puoluee-seen ja Ruotsin työväki saattoi hänet hautaan — saaliinaan, jos niin sopii sanoa. Hän oli monen muun nykyajan tunnetun, tunne-

tuimman ja kuuluisimman, kirjailijan mukana osottanut, että korkein kulttuuri jo nykyisin kuuluu vain sosialismille.

Ja "Unelmissaan" oli hän, lähes 30 vuotta sitten, sanonut: "Alaluokka on tähänsaakka halkonut päättään turhaan yrittäessään kohota yläluokaksi.*) Nyt tahtoo se sen sijaan poistaa kuluttavan yläluokan ja nyt on se oikealla tiellä" ja "kun sanoo vastustavansa sosialismia, sanoo yhtä suuren tyhmyyden kuin tahtois sanoa vastustavansa politiikkaa. Sellainen puhe on ihan yksinkertaisesti tyhjää."

Minulla on tässä käsillä Strindbergin ensi suurempi näytelmä "Mestari Olavi", jota v. 1872 ei huolitettu teatteriin, mutta josta parin vuosikymmenen kuluttua tuli yleisön lempinäytelmä. Siinä kuvataan Ruotsin uskonpuhdistajan Olavi Ritarinpojan ja uudistusliikkeen sisäisiä vastakohtia. Suomennan siitä pari kohtaa.

Tuntien sielussaan kutsumuksen, jota heikompi veljensä Lauri yllyttää, lausuu Olavi: — "Olen tukehtua ajatellessani tätä kansaparkaa, joka janoo vapautusta. He pyytävät vettä, elävää vettä, mutta ei ole ketään, jolla olisi mitään annettavaa.***)

*) Ajateltakoon vain aito-amerikalaisen ammattiläistyöväen epätoivoisia yrityksiä pysyä yläpuolella "tavallisen työväen."

**) Kerran jski Strindberg Ruotsin kupinuuolijakirjailijoita, sanoen: "Teidän pitää lahota juurianne myöten, sillä kirves on liian hyvä teille; te olette tahranneet kansan mielet, mvrkvtäneet totuuden lähteet, kasvattaneet sukupolven valheeseen ja petokseen."

Lauri lausuu: "Revi pois vanha laho talo ensin, sen voi tehdä. Herra rakentaa heille uuden".

Ja kun Olavi vielä epäilee: "Mutta he jäävät katotta joksi-kin aikaa", sanoo Lauri: "Onhan edes raitista ilmaa!" — "Entä pahennus", kysyy taas Olavi ja Lauri vastaa: "Olavi, sinä olet syntynyt pahennukseksi, olet syntynyt lyömään, — — sinun täytyy pyörteisiin, vaikka niihin hukkuisit".

Ja samassa näytelmässä "naisvihaajaksi" haukuttu Strindberg kuvaa naissielun heräämistä esittäen nunnaksi aiotun, mutta kirotulle papille, Olaville, vaimoksi rupeavan Christianan sanomassa: "Sinä tahdot, että minä itkisin elämäni kaiken, nuoruuteni ajan, lukemassa ikipitkiä rukouksia kun nes sieluni nukkahtaisi. Ei, en tahdo, sillä nyt olen herännyt, ympärilläni taistellaan, kärsitään ja ollaan epätoivossa; olen sen nähnyt, mutta en saa olla mukana, en edes nähdä, en tietää mistä taistellaan. Olette pitäneet minua eläimellisessä unessa; ettekö usko, että minulla on sielu, jota ei saada kylläiseksi leivällä eikä kuivilla rukouksilla, joita suuhuni on pantu; "älkää sitoko henkiä", sanoit sinä (Olavi). Oi, jos tietäisit, miten nuo sanat sattuivat — päivä valkeni ja nuo hurjat (kansanjoukon) äänet ulkona soivat kuin lintujen aamulaulu." Ja kun Olavi väittää: "olet nainen, et ole syntynyt taisteluun", vastaa rohkea tyttö: "Anna minun edes kärsiä, kun pääsen nukkumasta" ja asettuu marttyyriutta juuri odottavan kumousmiehen rinnalle.

Mutta Olavi ei ollut oikea

kumousmies, vaan sovittelija, eikä olekaan tässä kirjassa Strindbergiä lähinnä hän, vaan proletaarinen uudestakastaja Gerdt, joka messua vaativalle kansanjoukolla vastaa kysymykseen, kuka hän on:

“Jos sanon sen, niin vapistette! Se on totta, teidän täytyy vapista voidaksenne herätä u-nestanne! Minun nimeni on kadotettu enkeli, joka kymmenen tuhatta kertaa tulee uudestaan, nimeni on vapauttaja, joka tuli liian aikaisin, nimeni on saattana, siksi, että rakastan teitä enemmän kuin omaa itseäni, ni-

meni on ollut Luther, nimeni on ollut Huss, nyt on nimeni Anabaptista”.

Nuo sanat halusi huutaa ilmoille nuori Strindberg, kun porvarillisen yhteiskunnan nuoret voimat ponnisteleivat esille Ruot-sissa tasan 40 vuotta sitten. Hän oli niitä väliin sekavasti puhuvia ensi julistajia, joiden esiintyminen merkitsee uuden yhteiskunnan nousua. Hän sai nähdä voitolliseen taisteluun valmistautuvan työväenluokan ja liittyi siihen.

Työväen-Opistolla 14 p. kesäk. 1912.

Yrjö Sirola.

Sosialistien "haali" Deadwoodissa, Alaska.